

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตาม
แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์
ในวัดวัดทุ่ง อำเภออากาศอำนวยจังหวัดสกลนคร

ACTION RESEARCH TO DEVELOP THE EARLY CHILDHOOD TEACHERS AND PHYSICAL
PLANTS BASED ON THE BUDDHIST SCHOOL GUIDELINES OF WAT THUNG CHILD CARE
DEVELOPMENT CENTER, AKAT AMNUAI DISTRICT, SAKON NAKHON PROVINCE

สุรรัตน์ เพรศแก้ว*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วัฒนา สุวรรณไตรย์**

ดร. ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ 3) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอนคือ การวางแผนการปฏิบัติการการสังเกตการณ์และการสะท้อนกลับผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย 4 คนประกอบด้วย ครูผู้ดูแลเด็กและผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาวิทยากร ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาล 1 และอนุบาล 2 ในปีการศึกษา 2554 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร มีดังนี้

1.1 สภาพเกี่ยวกับครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กไม่มีความรู้ความเข้าใจดีพอเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธทำให้การนำแนววิถีพุทธเข้ามาปรับใช้ในสถานศึกษาตามนโยบายของผู้บริหารขาดทิศทางในการนำไปปฏิบัติและยังไม่เคยพัฒนาตามลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธมาก่อน การพัฒนาอยู่ในลักษณะการปรับปรุงสภาพเดิมสิ่งที่มีอยู่เท่านั้น

1.2 ปัญหาเกี่ยวกับครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กไม่เคยเข้ารับการพัฒนาเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธงบประมาณการพัฒนาบุคลากรไม่เพียงพอในการส่งครูผู้ดูแลเด็กทุกคนไปศึกษาหรือฝึกประสบการณ์ในโรงเรียนแนววิถีพุทธ ทำให้ครูผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและวิธีการจัดลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

2. แนวทางการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) การศึกษาดูงาน 3) การปฏิบัติการพัฒนาลักษณะทางกายภาพ และ 4) การนิเทศภายใน

3. ผลการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็ก และลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

*** ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาแกน้อย จังหวัดสกลนคร

3.1 ผลการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็ก พบว่า การพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ครูผู้ดูแลเด็กมีความเป็นกัลยาณมิตร มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามตามหลักไตรสิกขา และมีความเข้าใจถูกต้องในพระรัตนตรัย นับถือ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา และการพัฒนาอยู่ในระดับมาก คือ ครูผู้ดูแลเด็กมีวิถีชีวิตสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิกอบายมุข) ถ้อยศีล 5 และปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี มีอุดมการณ์ในการพัฒนาตนเองและดำเนินชีวิตที่ดีงาม และมีความซื่อสัตย์จริงใจในการทำงาน

3.2 ผลการพัฒนาลักษณะทางกายภาพ พบว่า ผลการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด คือ สถานศึกษาจัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำสถานศึกษา จัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำห้องเรียน และปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด และการพัฒนาอยู่ในระดับมาก คือ สถานศึกษามีห้องจริยธรรม ห้องสมุดพระพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญ คุณธรรมจริยธรรมโดยทั่วไปบริเวณสถานศึกษา มีอาคารเรียน สะอาด ปลอดภัย และจัดสภาพแวดล้อมภายในให้มีความร่มรื่น สวยงาม ใกล้ชิดธรรมชาติ

ABSTRACT

This research aimed to 1) investigate the current states and problems of the teachers and physical plants based on the application of the Buddhism-oriented School in the child care development centers at Wat Thung Child Care development Center, 2) establish guidelines for developing the teachers and physical plants based on the application of the Buddhism-oriented School in child care development centers situated in monastic areas, and 3) explore the development of the teachers and physical plants based on the Buddhism-oriented School in the child care development centers. The action research involved four stages: planning, action, observation and reflection. The research group consisted of 4 teachers including and teachers assistant. 20 respondents comprised school administrators, members of the school board, resource persons, representatives of parents/guardians of Kindergarten level 1 and 2 in the academic year 2011. Tools used to collect data consisted of a form of interview, a form of observation and a set of questionnaires. Content Analysis was employed to analyze qualitative data. The statistics used in analyzing quantitative data were percentage, mean, and standard deviation.

The findings were as follows:

1. The current states and problems of the development of the teachers and physical plants based on the Buddhism-oriented School operation in child care development centers situated in monastic areas included that:

1.1 The states of the development of the teachers and physical plants based on the Buddhism-oriented School were that the teachers lacked knowledge and understanding toward the operation of the Buddhism-oriented School. As a result, the application of the Buddhism-oriented School guidelines seemed misleading the direction of putting into practice. In addition, the child care development centers' physical plants had never been implemented. The development was in forms of improving the existing conditions and it did not cover the physical plants of the Buddhism-oriented School operation.

1.2 In terms of the problems, The teachers have never attended a training session on the guidelines of the Buddhism-oriented School application. Because of insufficient budget, the teachers were unable to study and seek for experiences at any model Buddhism-oriented Schools. In addition, the teachers lacked knowledge and understanding toward principles and methods of implementing the Buddhism-oriented School guidelines.

2. The guidelines of developing the teachers and physical plants based on the Buddhism-oriented School were composed of : 1) a workshops, 2) a study tours, 3) actual practice on the physical plants development, and 4) an internal supervision.

3. The effects of the development of the teachers and physicalplants based on the Buddhism-oriented School revealed that:

3.1 The effects of the development of the teachers was at the highest level. The teachers became more friendly and ready to develop the children based on Trisikkha Principle, gained the knowledge of Triple Gems/Ratnatraya, followed and had faith in Buddhism. In addition, the development of the teachers was at a high level in terms of having a life consistent with the principles of Buddhism reduction, giving up and termination of vices, accepted and practiced the five precepts of Buddhism. In addition, they had to be role models for others in living an ideal life based on self-development and decent life. Moreover, they were honest and sincere in working.

3.2 The effects of the development of the Center physical plants were at the highest level in terms of the presence of the Center's Buddha Image, the classroom' Buddha Image, the Center' location were abstinence from any types of intoxicants or narcotics, and tempted things. In addition, the development considering at a high level were the provision of the ethical room, the library of Buddhism, bulletin boards, The moral signs, slogans of morality and ethics were displayed all around the Center premises. In addition, the buildings in the Center were regarded as clean, safe along with the ambient and close to nature environment managed.

ภูมิหลัง

ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้สังคมสมัยใหม่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เชื่อมโยงกันอย่าง สลับซับซ้อนและเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง เป็นเหตุทำให้สังคมเกิดสภาวะวิกฤต และเกิดผลกระทบต่อชีวิตปัจเจกชน สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งปัญหาความเครียด การขาดความสุข ความขัดแย้งอย่างรุนแรง อาชญากรรม สภาพแวดล้อมเป็นพิษ การแก้ปัญหา ดังกล่าวต้องอาศัยความรอบคอบ และวิธิตดที่ลึกซึ้ง (ประเวศ วะสี. 2547, อ้างอิงใน สุภัทรา คงเรือง. 2549 : 1) อย่างไรก็ตามวิถี ชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยได้รับการกล่อมเกลา จากคำสอนในพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคแรกของประเทศชาติไทยจนกล่าวได้ว่าวิถีพุทธ คือ วิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่มีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนัก และให้การยอมรับพุทธธรรมหรือพุทธ ศาสตร์เป็นองค์ความรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของโลกและชีวิตที่แท้จริง และฝึกให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม ตั้งแต่ระดับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไป คือ การกิน อยู่ ดู ฟังเป็นจนถึงระดับการดำเนินชีวิตของ นักบวชผู้มั่งมีชีวิตที่บริสุทธ์ และในทุกระดับยังผลให้ผู้ศึกษาเองมีความสุขพร้อมๆ กับช่วยให้คนรอบข้างและสังคมมีความสุขพร้อมกัน ไปด้วย ซึ่งพุทธธรรมมีกรอบการพัฒนาหลักเป็นระบบการศึกษา 3 ประการนี้เรียกว่า ไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และ อธิปัญญาสิกขา หรือที่เรียกว่าศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกหัดอบรม เพื่อพัฒนากาย ความประพฤติ จิตใจ และปัญญา ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกมีความง่ายยากตั้งแต่เบื้องต้นทั้งของเด็กและผู้ใหญ่จนถึงเรื่องที่ละเอียด ซับซ้อนยากจะหาองค์ความรู้อื่นใดมาเทียบได้

ในอดีตอันยาวนานของไทยมีฐานจากการใช้พุทธธรรมมาอบรมสั่งสอนไม่มีระบบของการศึกษาภาคบังคับอย่างในยุคปัจจุบัน แม้ในปัจจุบันจะมีการศึกษาภาคบังคับแก่คนส่วนใหญ่แต่ก็มิได้นำเอาพุทธธรรมมาเป็นฐานของการศึกษามากนัก แต่นำระบบและองค์ ความรู้ตามโลกนิยมโดยมีฐานจากประเทศตะวันตกมาเป็นแกนในการจัดการศึกษา ทำให้พุทธธรรมเองเริ่มห่างเหินจากชีวิตของคนไทย มากขึ้น ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายในความล้ำค่าของพุทธธรรม และจากการที่เป็นฐานของวัฒนธรรมไทยมาแต่อดีต ด้วยคุณค่าอันอนันต์ ขององค์ความรู้ในพุทธธรรมและระบบไตรสิกขาที่ชัดเจนในการศึกษาพัฒนาผู้เรียนทุกวัย กระทรวงศึกษาธิการจึงมีแนวความคิดที่จะ

ส่งเสริมให้สถานศึกษานำระบบของพุทธธรรมมาประยุกต์จัดกับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาปัจจุบัน เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดถึงคุณสมบัติของการเป็นคนดี เก่ง และมีความสุขอย่างแท้จริง ในการยึดมั่นนำวิถีพุทธมาเป็นวิถีชีวิตตามครรลองของพุทธศาสนิกชนที่ดีมีการเข้าวัด ให้ทาน รักษาศีล ปฏิบัติธรรม ฟังธรรม ประพฤติปฏิบัติขจัดขัดเกลากิเลส ชีวิตประจำวันผูกพันใกล้ชิดกับวัด มีวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด (จินตนา สิริพันธ์ประทุม, 2549 : 5)

ดังนั้น การจัดการศึกษาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของพุทธศาสนาจึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะพามนุษย์ออกจากความทุกข์ ความคิดค้นทางความรู้ที่มีอยู่เฉพาะด้านวัตถุ เทคโนโลยีไปสู่การศึกษาที่พัฒนาชีวิตด้วยวิถีชีวิต เป็นการศึกษาที่พัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์ และสามารถปลูกฝังได้ตั้งแต่เด็กปฐมวัยที่จะช่วยบ่มเพาะมนุษย์ให้มีความรู้ มีความรู้สึกผิดชอบ ชั่ว ดี มีคุณธรรม จริยธรรม สร้างค่านิยมในการใช้ชีวิตของคน การตั้งเป้าหมายในการศึกษา เพื่อพัฒนามนุษย์จึงมีความสำคัญมากกว่าจะขึ้นนำทางมนุษย์และสังคมไปในทิศทางใด การนำเอาหลักศาสนาเข้ามาประยุกต์เข้ากับการศึกษาจึงเริ่มมีบทบาทสำคัญอย่างเห็นได้ชัดจากการจัดตั้งโครงการโรงเรียนวิถีพุทธขึ้นในปี พ.ศ. 2546 โดยดร. สิริกร มณีรินทร์ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการขณะนั้น ได้กราบขอคำแนะนำ ในเรื่องการจัดการโครงการโรงเรียนวิถีพุทธจาก พระพรหมคุณมรรณ (ป.อ. ปยุตโต) ปราชญ์ทางพุทธศาสนาที่เสนอแนวทางปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาไทยจากทัศนคติของพุทธศาสนา อย่างเป็นระบบ และพระเทพโสภณ อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำหลักการของพระพุทธศาสนามาจัดการศึกษา และแก้ปัญหาของมนุษยชาติ พัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดให้พัฒนาเด็กให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุขอย่างแท้จริง และนับว่าเป็นก้าวที่สำคัญมากในการนำพุทธศาสนา โดยมีความมุ่งหมายเพื่อนำเด็กและเยาวชนไทยก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างไร้ขีดจำกัด พร้อมทั้งผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพเป็นคนดี คนเก่งของสังคมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 1) ทำให้โรงเรียนจำนวนมากตอบรับการเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธในการหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญาและเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจชีวิตแท้จริงและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยอาศัยระบบการศึกษาตามหลักพุทธธรรม 3 ประการ คือ ไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญาใช้ในการฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน ผู้พัฒนาการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกระบวนการทำงานในการบริหารจัดการสถานศึกษาตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทั้งในการดูแลและพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา และการดำเนินงานภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยในฐานะที่รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง จึงมีเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กในสถานศึกษา ให้มีเรียนรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาตามนโยบายของผู้บริหารสถานศึกษาและสามารถนำมาปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ในสถานศึกษาของตนอย่างเป็นระบบและครอบคลุมตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (planning) การปฏิบัติการ (action) การสังเกตการณ์ (observation) และการสะท้อนกลับ (reflection) เพื่อให้การปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด (Kemmis&McTaggart, 1988, p. 11, อ้างถึงใน งามอาจ นัยพัฒน์, 2551 : 301-303) ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่เป้าหมาย คือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร ในการบริหารจัดการของสถานศึกษานั้นมีรูปแบบการบริหารงานร่วมกันระหว่างศาสนสถาน กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ วัดทุ่งบริหารร่วมกับเทศบาลตำบลอากาศอำนวย ซึ่งผู้บริหารฝ่ายศาสนสถาน มีนโยบายในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ และให้การสนับสนุนกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่จะทำให้นโยบายดังกล่าวเกิดความชัดเจน นอกจากนี้ จากรายงานการนิเทศภายในสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2553 และรายงานบันทึกการประชุมศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้น จึงเป็นผลต่อการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กในฐานะเป็นผู้อบรมสั่งสอน ผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้รวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน พัฒนามาตามหลักไตรสิกขามีคุณลักษณะเป็นผู้มีความรู้ทางพุทธธรรม ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สามารถจัดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ และมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดี มีลักษณะของการเป็นผู้ที่ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548 : 11) และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์แก่

ผู้เรียน พัฒนาลักษณะทางกายภาพต่างๆ ที่แวดล้อมตัวเด็กตามแนววิถีพุทธให้เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม สติปัญญา และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาเยาวชนไทยให้ไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ต่อไป

จากรายงานการสรุปผลการจัดการศึกษาในปีการศึกษา 2553 ของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธหลายด้านที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งปัญหาที่พบ คือ ครูผู้ดูแลเด็กของสถานศึกษาไม่มีความรู้ความเข้าใจดีพอเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ทั้งในเรื่องการจัดลักษณะทางกายภาพ การจัดวิถีพุทธสู่การเรียนรู้หลักธรรมสำคัญสู่การจัดการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและคุณลักษณะของครูผู้ดูแลเด็กตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ (ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง. 2554 : 7) จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเป็นครูผู้ดูแลเด็กซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งหัวหน้าศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพ และปัญหาดังกล่าว เพื่อหาแนวทางพัฒนาสถานศึกษาตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง ให้เป็นศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์แนววิถีพุทธที่มีคุณภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis&McTaggart (1988 : 11, อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์. 2551 : 301 - 303) เพื่อการดำเนินการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษา โดยดำเนินการอย่างน้อย 2 วงรอบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (planning) การปฏิบัติการ (action) การสังเกตการณ์ (observation) การสะท้อนกลับ (reflection) โดยดำเนินการในวงรอบที่ 1 และหลังจากสะท้อนกลับแล้วยังมีเป้าหมายที่จะต้องดำเนินการในวงรอบที่ 2 รายละเอียดดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis&McTaggart (1988 : 11, อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์. 2551 : 301 - 303) เพื่อการดำเนินการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร โดยดำเนินการอย่างน้อย 2 วงจร ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (planning) การปฏิบัติการ (action) การสังเกตการณ์ (observation) และการสะท้อนกลับ (reflection)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายในการทำวิจัย คือ ครูผู้ดูแลเด็กของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร ประจำปีการศึกษา 2554 จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย จำนวน 4คน ประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน
 - 1.2 ผู้ร่วมวิจัย ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 3 คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20คน ประกอบด้วย
 - 2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน
 - 2.2 คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน
 - 2.3 วิทยากรผู้ให้ความรู้ จำนวน 2 คน
 - 2.4 ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาล1 และอนุบาล 2 รวม 2 ห้อง จากการเลือกแบบเจาะจง ห้องเรียนละ 4 คน แบ่งเป็น ชาย 2 คน หญิง 2 คน รวมจำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง มีทั้งหมด 2 ฉบับ ได้แก่
 - 1.1 แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสภาพและปัญหาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ
 - 1.2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธหลังการพัฒนา
2. แบบบันทึกการสังเกต มีทั้งหมด 2 ฉบับ ได้แก่
 - 2.1 แบบสังเกตผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ
 - 2.2 แบบสังเกตการศึกษาดูงานโรงเรียนวิถิพุทธ
3. แบบสอบถาม มีทั้งหมด 3 ฉบับ ได้แก่
 - 3.1 แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
 - 3.2 แบบสอบถามความพึงพอใจหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ
 - 3.3 แบบสอบถามหลังการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของสถานศึกษา

วิธีรวบรวมข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้น ใช้เวลาดำเนินการในปีการศึกษา 2554 ระหว่างวันที่ 20 ธันวาคม 2554 ถึง 20 เมษายน 2555 เป็นระยะเวลา 4 เดือน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการพัฒนา แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนา การสังเกตด้วยแบบสังเกตการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ แบบสังเกตการศึกษาดูงาน และแบบสอบถามใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ และแบบสอบถามหลังการพัฒนา ซึ่งมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามการพัฒนา ดังนี้

1. การประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจ สำนวณสภาพและปัญหา สร้างความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และนำมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา สอบถามสภาพและปัญหาเกี่ยวกับครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของสถานศึกษา
2. ประชุมสรุปผลหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา กำหนดรูปแบบและกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพความต้องการในการพัฒนา
3. ดำเนินกิจกรรมพัฒนาตามแผนการดำเนินงาน ในระหว่างดำเนินการใช้แบบสังเกตบันทึกพฤติกรรมผู้เข้าร่วมการพัฒนา
4. ใช้แบบสอบถามระดับความพึงพอใจในการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในขอบข่ายเรื่องที่ต้องการศึกษา คือ ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง และแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามมารวบรวมและจัดเป็นหมวดหมู่ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

2. ตรวจสอบคุณภาพ และความถูกต้องของข้อมูล โดยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ โดยผู้วิจัยเลือกใช้ 2 ด้าน คือ

2.1 หลักสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลหนึ่งจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายคน ได้แก่ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน และครูกลุ่มผู้ร่วมวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรง และเชื่อถือได้

2.2 หลักสามเส้าด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) เป็นการใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีการ เช่น เก็บรวบรวมข้อมูลจากการจดบันทึก สังเกต สัมภาษณ์ และสอบถาม เพื่อให้มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้

3. นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม จัดกลุ่มให้เป็นหมวดหมู่ตามกรอบแนวคิดและความมุ่งหมายของการวิจัย

4. ประมวลผลและสรุปผลการวิจัย นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

5. เถลถายการประเมินผลความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 166)

ช่วงคะแนน(ค่าเฉลี่ย)	ความหมาย
4.51 - 5.00	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
2.51 - 3.50	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1.00 - 1.50	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 103 - 105) ดังนี้

1. ค่าร้อยละ (percentage) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกต
2. ค่าเฉลี่ย (mean) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม
3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือทดสอบหาความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ (IOC)

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร มีประเด็นนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร มีดังนี้

1.1 สภาพเกี่ยวกับครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กไม่มีความรู้ความเข้าใจดีพอ เกี่ยวกับการดำเนินงานตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ ทำให้การนำแนววิถีพุทธเข้ามาปรับใช้ในสถานศึกษาตามแนวนโยบายของผู้บริหารขาดทิศทางในการนำไปปฏิบัติ และการพัฒนาลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธยังไม่เคยพัฒนามาก่อน การพัฒนาจะอยู่ในลักษณะการปรับปรุงสภาพเดิมสิ่งที่มีอยู่แล้ว และ ยังไม่ครอบคลุมลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

1.2 ปัญหาเกี่ยวกับครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กไม่มีความรู้ ไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธงบประมาณการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพเมื่ออยู่อย่างจำกัด การส่งครูผู้ดูแลเด็กทุกคน ไปศึกษาดูงานหรือฝึกประสบการณ์ในโรงเรียนแนววิถีพุทธในระดับปฐมวัยที่ประสบผลสำเร็จ เป็นเรื่องยาก ทำให้ครูผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์สำคัญในการพัฒนาตนเองและสถานศึกษาตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

2. แนวทางการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย

2.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ ในการให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง กำหนดระยะเวลาในการอบรม 1 วัน ในวันที่ 5 มีนาคม 2555 เป็นการให้ความรู้ในเรื่อง การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ การพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและคุณลักษณะครูผู้ดูแลเด็กที่คาดหวัง และลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ

2.2 การศึกษาดูงาน กำหนดระยะเวลาในการศึกษาดูงาน 1 วัน ในวันที่ 6 มีนาคม 2555 ที่โรงเรียนวิถีธรรมแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร และโรงเรียนบ้านนาแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

2.3 การปฏิบัติการพัฒนาลักษณะทางกายภาพ กำหนดระยะเวลาปฏิบัติการพัฒนา 3 วัน ระหว่างวันที่ 7-9 มีนาคม 2555 ตามแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ณ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง ซึ่งมีแผนกำหนดการพัฒนาลักษณะทางกายภาพ วันที่ 7 มีนาคม 2555 เป็นการจัดประดิษฐ์ฐานพระพุทธรูปประจำสถานศึกษา และพระพุทธรูปประจำห้องเรียน วันที่ 8 มีนาคม 2555 จัดทำมีห้องจริยธรรม ที่ 9 มีนาคม 2555 การจัดป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญ คุณธรรมจริยธรรมโดยทั่วไปบริเวณสถานศึกษา ปรับปรุงอาคารเรียนให้สะอาด ปลอดภัย สงบร่มรื่น ใกล้เคียงธรรมชาติ

2.4 การนิเทศภายใน โดยใช้การประชุมนิเทศ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ประชุมวางแผนการปฏิบัติการนิเทศภายใน ในวันที่ 12 มีนาคม 2555 กำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายศาสนสถาน คือ พระครูพิมพ์ธรรมนิเทศก์ เป็นผู้นิเทศหลังจากที่ได้ปฏิบัติการตามแผนการพัฒนา เพื่อปรับปรุงแก้ไขในประเด็นที่เป็นปัญหา โดยกลุ่มผู้วิจัยร่วมกันหาข้อสรุปเกี่ยวกับสภาพปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น จากการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการที่จะนำไปปรับปรุงผลการดำเนินงานต่อไป

3. ผลการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็ก และลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า

3.1 ผลการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็ก พบว่า การพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ครูผู้ดูแลเด็กมีความเป็นกัลยาณมิตร มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามตามหลักไตรสิกขา และมีความเข้าใจถูกต้องในพระรัตนตรัย นบถือ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา และการพัฒนาอยู่ในระดับมาก คือ ครูผู้ดูแลเด็กมีวิถีชีวิตสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิกอบายมุข) ถือศีล 5 และปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี มีอุดมการณ์ในการพัฒนาตนเองและดำเนินชีวิตที่ตั้งงาม และมีความซื่อสัตย์จริงใจในการทำงาน

3.2 ผลการพัฒนาลักษณะทางกายภาพ พบว่า ผลการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด คือ สถานศึกษาจัดประดิษฐ์ฐานพระพุทธรูปประจำสถานศึกษา จัดประดิษฐ์ฐานพระพุทธรูปประจำห้องเรียน และปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด และการพัฒนาอยู่ในระดับมาก คือ สถานศึกษามีห้องจริยธรรม ห้องสมุดพระพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญ คุณธรรมจริยธรรมโดยทั่วไปบริเวณสถานศึกษา มีอาคารเรียน สะอาด ปลอดภัย และจัดสภาพแวดล้อมภายในให้มีความร่มรื่น สวยงาม ใกล้เคียงธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ประการ คือ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ในการนำแนววิถีพุทธไปใช้ในสถานศึกษาสิ่งสำคัญคือ การศึกษาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ วิธีที่ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธให้ละเอียดและเข้าใจในทุกประเด็น ก่อนดำเนินการพัฒนาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาที่จะดำเนินการพัฒนาต่อไป

1.2 วิธีการพัฒนาดังกล่าว ควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรของสถานศึกษา ผู้เรียน ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างครอบคลุมและใช้วิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

1.3 หลักสำคัญในการพัฒนาควรเน้นหลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อสร้างความตระหนักและความยั่งยืนของผลการนำแนววิถีพุทธเข้ามาใช้ในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กหรือลักษณะทางกายภาพตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาแก้ไขปัญห เฉพาะด้านได้อย่างละเอียดและชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของสถานตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นรูปธรรมและยั่งยืนในระยะยาว

2.3 ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาแนววิถีพุทธ เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในการพัฒนาและเป็นเจ้าของสถานศึกษาร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

จินตนา สินธุพันธ์ประทุม. วิถีพุทธ. ม.ป.ท. , ม.ป.ป.

ประเวศ วะสี. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบพุทธ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, 2547.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2546.

ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วัดทุ่ง. การสรุปผลการจัดการศึกษาในปีการศึกษา 2553. สกลนคร : ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดวัดทุ่ง, 2554.

สุภัทรา คงเรือง. การเรียนรู้ของครูและเด็กวัยอนุบาล : กรณีศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ. ปริญญาโท ค.ด. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

องอาจ นัยพัฒน์. การออกแบบการวิจัย : เชิงปริมาณ เชิงคุณภาพและผสมผสานวิธีการ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

การศึกษาขั้นพื้นฐาน, คณะกรรมการ. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2547.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ : สุวีริสา, 2553.